

מגרש המשחקים של הפוליטיקאים

יש מעט מושגים החביבים על פוליטיקאים ישראלים יותר מהמושג "פריפריה". כולם עם הפריפריה, כולם מבטיחים לחזק את הפריפריה, ויש כאלה שאינם מסתפקים בחיווקה אלא מכריזים על יחס אינטימי יותר: הם מצהירים שהם ממש מחבקים את הפריפריה. היחסים בין הפוליטיקאי הישראלי והפריפריה מתהדרים מאוד בימים שבהם תושבי הפריפריה ריה ממהרים בבהלה למקלטים.

תכונה מרכזית נוספת של מושג "הפריפריה" היא גמישותו. הפוליטיקאי הישראלי, הרואג להענקת הטבות לקבוצות האינטרס שלו, ימצא דרך להכניס כמעט כל יישוב לקבוצת יישובי הפריפריה. על פי ההתפתחות הפוליטית של ההגדרה, סביר שבעתיד הלא רחוק יישארו מעט מאוד יישובים בישראל שלא יוגדרו כיישובי פריפריה.

לפני שנים החליטה ממשלת ישראל שכדי לחזק את הפריפריה ולמשוך אליה אוכלוסייה "חזקה", היא תעניק הטבות מס לתושבים ביישובים המוגדרים כפריפריה (כאן המקום לציין כי הטבות אלה, שגור בהן יכול להגיע לאלפי שקלים בשנה, מוענקות בעיקר לאוכלוסייה המבוססת באותם יישובים. או גם עלתה השאלה אילו יישובים ייכנסו ללו ברשימה. התשובה הייתה ברורה: יישובים שבהם נמצאות קבוצות האינטרס שלהן מעוניינים לראוג חברי הממשלה והקואליציה.

כה למשל, כבר לפי הרשימה הראשונה של היישובים המקבלים הטבות התברר שהמושג "פריפריה" אינו גיאוגרפי, חברתי וכלכלי אלא לאומי. לא משנה כלל היכן מתגוררים ערבים בישראל ומה מצבם החברתי והכלכלי, יישוביהם לא יוגדרו כפריפריה. ערבי, בהגדרה, לא יכול לגור בפריפריה.

בעקבות עתירות לעליון, שהחלו לפני למעלה מעשור ויצאו נגד עיוות זה ועיוותים אחרים ברשימת היישובים מקבלי הטבות, פסל בית המשפט את הרשימה, הורה כמה פעמים לאורך השנים לתקן אותה ואף הציב לוח זמנים לממשלה כדי שזו תקבע קריטריונים פרימריים, ראויים ושוויוניים להטבות המס.

אולם האימונים לא ממש הפחידו את חברי הממשלה. בשנת 2006 הוחלט על הקמת ועדה מקצועית – "ועדת סופר" – שבמסמך שכתבו חבריה צוין כי "רשימת היישובים נקבעה בשיטה של 'טלאי על טלאי', ולגבי חלק מהיישובים שנמצאים בה אפשר לתמוה כיצד הגיעו לשם".

הוועדה קבעה שלושה קריטריונים ברורים למתן הטבות ליישובים: פיזור דמוגרפי-גיאוגרפי, מרחק מהגבול ומצב חברתי-כלכלי.

השנים הלפני, הממשלות התחלפו, והמושג "פריפריה" רק הלך והתרחב. מרשימה מקורית של 167 יישובים הזכאים להטבות הליכה הרשימה והתנפחה ל-403 יישובים, ותקציב ההטבות גדל בעקבות לחצים פוליטיים מ-800 מיליון שקל ל-1.2 מיליארד שקל.

הקרב על רשימת היישובים העדכנית וגובה ההטבות מתנהל בימים אלה בוועדת הכספים. כאשר יו"ר הוועדה, ח"כ משה גפני, המגובה בתמיכתו של היועץ המשפטי לממשלה, מנהל מערכה פוליטית נגד ראש הממשלה, חברי כנסת מהליכוד וח"כ סמוטריץ' מהבית היהודי, העומדים על כך שההתנחלויות בשטחים ייכללו ברשימה באופן בלתי תלוי בקריטריונים שלפיהם היא הורכבה.

כבר לפי הרשימה הראשונה של היישובים המקבלים הטבות התברר ש"פריפריה" היא מושג פוליטי, גמיש ואופורטוניסטי, ולא מושג גיאוגרפי, חברתי וכלכלי

כה למשל, לפני כמה ימים החליט ראש הממשלה יחד עם ראשי הקואליציה שהיישוב היהודי בחברון ייכלל במפת היישובים הזכאים להטבות המס, בעוד שיישובי פריפריה אחרים יוצאו ממנה ורף ההטבה שלהם יופחת. על מהלכים אלה אמר בתגובה ראש עיריית ערד, ניסן בן-חמו, "טירוף ששוב השטחים שולטים במדינה ופוגעים בפריפריה".

ראש עיריית ערד לא עמד עדיין על טיבו הפוליטי הגמיש והאופורטוניסטי של המושג "פריפריה" ועל ההבחנה בין פריפריה חברתית וכלכלית, הכוללת עיריות פיתוח, יישובי קו עימות ושכונות מצוקה בערים, שאליה מתחנפים ואותה "מחבקים" בתקופת הבחירות, לבין פריפריה אידיאולוגית ופוליטית, שאליה מזרימים תקציבים ועימה מיטיבים בין בחירות לבחירות. ■